

IRODALMI MŰVEK JOGSÉRTŐ FELHASZNÁLÁSA

SZJSZT-17/2018

A megkereső nyomozóhatóság által feltett kérdések

1. *Kérem, határozza meg, hogy az inkriminált és mellékelten megküldött alábbi 17 darab könyvben pontosan milyen szerzői jogi védelem alá eső termékek találhatóak, és azoknak ki a védjegyjogosultja! Kérem, hogy a védjegyjogosultak elérhetőségéről is tájékoztatni szíveskedjen.*
2. *A könyvekben felhasznált művek után hozzávetőlegesen mekkora jogdíjat lehet reálisan, minimálisan – figyelembe véve a piaci viszonyokat – felszámítani. Kérem, hogy a jogdíjakat könyvenként és szerzői jogi tulajdonosonként határozza meg.*

Az eljáró tanács válasza

Ad 1.

1/A A szerzői jogi védelem alatt álló művek

Az eljáró tanács az ügyben érintett 17 könyv vonatkozásában a szakvélemény meghozatalát megelőzően, annak előkészítéseként egyrészt ellenőrizte, és ahol szükséges volt, a fel nem tüntetett művekkel, illetve szerzőkkel kiegészítette a feljelentő által előkészített és megküldött 11 táblázatot, másrészt táblázatba rendezte a feljelentő által ilyen formában nem részletezett 6 könyv releváns adatait.

A táblázatok ellenőrzése során az eljáró tanács az alábbiakra volt figyelemmel, illetve azok alapján az alábbi megállapításokat teszi.

1. [A védett alkotások köre]

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat védi [Szt. 1. § (1) bek.]. A szerzői jogi védelem az alkotásokat a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg [Szt. 1. § (3) bek.]. Az Szt. a szerzői jogi védelem alá tartozó alkotások körét példálózó jelleggel sorolja fel [Szt. 1. § (2) bek.], amely felsorolás szerint – a törvényi feltételek fennállása esetén – nem csupán az irodalmi művek, de a szerző egyéni-eredeti gondolat kifejtését tükröző más alkotások is védelemben részesülnek, így pl. a rajzolás útján létrehozott művek [Szt. 2. § (2) *h*) pont].

Ugyancsak az Szt. rendelkezései szerint

7. § (1) Szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű (gyűjteményes mű). ...

(2) A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti, ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek és kapcsolódó jogi teljesítmények jogosultjainak önálló jogait.

...

Figyelemmel arra, hogy a megkereső kérdése a könyvekben található szerzői jogi védelem alá eső művek egészére vonatkozott, az eljáró tanács fentiekre tekintettel nem csupán a kötetekben található, szerzői jogi védelmet élvező irodalmi műveket tüntette fel minden esetben a táblázatokban, hanem megjelölte a kötetek grafikai műveinek megalkotóit és a kiadványok szerkesztőit is.

2. [A szerző megjelölése nélküli művek]

A kötetekben a szerző nevének feltüntetése nélkül közölt szövegrészletek (ajánlók, mondókák, játékok, találós kérdések, kiszámolók stb.) esetében – amennyiben nem volt egyértelmű tudomása arról, hogy ki az érintett szöveg szerzője – az eljáró tanács nem tudott a szerzősége, illetve a szerzői jogosult személyére vonatkozóan megállapításokat tenni, ezért ezeket a részleteket a táblázatok vagy nem, vagy „szerző ismeretlen” megjelöléssel tartalmazzák.

Az eljáró tanács e szövegekkel kapcsolatosan megjegyzi, hogy vélelmezhetően részben – szerzői jogi védelmet nem élvező – folklór művek, részben a kötetet összeállító szerkesztő alkotásai, mely utóbbiak a szerzői jogi védelemhez szükséges egyéni-eredetiségi szintet nem (pl. a találós kérdések esetében) vagy éppen csak, hogy elérik (pl. a gyerekek nyelvén történő, egyszerű évszakeírások esetében).

Az eljáró tanács megjegyzi azonban, hogy azon szövegrészletek esetében, amelyek már megfelelnek a szerzői jogi védelemhez szükséges egyéniség és eredetiség követelményének, és amelyek nem a szerző tudomásával kerültek névfeltüntetés nélkül a kötetekbe, felmerülhet a szerzők Sztj. 12. § (1) és (2) bekezdése szerinti névfeltüntetési jogának sérelme is.

3. [A folklór alkotásai és azok átdolgozása]

Az Sztj. 1. § (7) bek. szerint „a folklór kifejeződései nem részesülnek szerzői jogi védelemben. E rendelkezés nem érinti a népművészeti ihletésű, egyéni, eredeti jellegű mű szerzőjét megillető szerzői jogi védelmet.” Erre figyelemmel a táblázatok nem minden esetben tüntetik fel a kötetekben található magyar folklór műveket (meséket, verseket stb.). Az eredetileg idegen nyelvű folklór művek azonban (amennyiben az adott kötetben erre vonatkozó információ található) a táblázatban feltüntetésre kerültek, mivel azok fordítása – a fordítói tevékenység

színvonala miatt – minden esetben egyéni, eredeti jelleggel bír, így önálló szerzői jogi védelmet élvez.

4. [Védelmi idő]

Az Sztj. 31. § (1) bekezdése szerint „A szerzői jogok a szerző életében és halálától számított hetven éven át részesülnek védelemben.”

Tekintettel arra, hogy a megkereső kérdése a (még) szerzői jogi védelem alá eső művekre irányult, az eljáró tanács a védelmi időn túli művek esetében – ahol a védelmi idő lejártáról tudomása volt – jelezte, ha az adott mű időmúlás okán szerzői jogi védelmet már nem élvez.

Összességében tehát a táblázatok ellenőrzése/kiegészítése során az eljáró tanács

- feltüntette a kötetek nem irodalmi, de szintén szerzői jogi védelemben részesülő egyéb alkotásait és azok alkotóinak/jogosultjainak nevét is;
- nem tüntette fel, vagy ahol a szerzői jogi védelem vélelmezhető, külön jelölte a szerző megjelölése nélküli szövegrészeket;
- nem tüntette fel, vagy a „szerző” oszlopban külön jelölte a magyar folklór műveket, nem magyar folklór művek esetén pedig a fordítások egyéni-eredeti jellegére, így szerzői jogi védettségére tekintettel minden esetben feltüntette az eredetileg idegen nyelvű folklór alkotásokat;
- nem tüntette fel vagy külön jelölte a védelmi idő lejártja miatt a szerzői jog által már nem védett műveket.

1/B A szerzői jogi védelem alatt álló művek jogosultjai

Figyelemmel arra, hogy a feljelentő a vizsgálati anyaghoz mindössze 15 szerző műveire vonatkozóan csatolt felhasználási szerződést (összesen 20-at), és egyéb dokumentumok (például esetleges további megállapodások) nem állnak rendelkezésre, az eljáró tanácsnak a szerzői jogi védelem alatt álló művek jogosultjainak személyére vonatkozóan csupán az alábbi megállapítások megtételére van lehetősége.

Az Sztj. 4. §-a szerint

4. § (1) *A szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta (szerző).*

(2) *Szerzői jogi védelem alatt áll – az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül – más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van.*

Az Sztj. alapján tehát elsődlegesen minden esetben maga a szerző (illetve amennyiben a szerző elhunyt, a szerzői jogok tekintetében jogutód személy) saját művének jogosultja. A szerző a felhasználásra engedélyt a könyvkiadások esetében mindenkor felhasználási szerződéssel adhat:

16. § (1) A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.

Figyelemmel arra, hogy a szakértői tanács részére megküldött dokumentumok csak a jelen eljárásban érintett szerzők egy kis részére vonatkozóan tartalmaznak felhasználási szerződéseket, az eljáró tanács az alábbi megállapításokat teszi.

- a) Azon szerzők esetében, akikre vonatkozóan a feljelentő egyáltalán nem csatolt felhasználási szerződést, a kiadás szerzői jogának jogosultja egyértelműen nem határozható meg: az Szt. fenti idézett rendelkezései szerint az elsődleges jogosult maga a szerző, halála esetén jogutódja, de elképzelhető, hogy a feljelentő, illetve más könyvkiadó (is) rendelkezik e jogokkal. A szakértői tanács ebből következően a feljelentő állítását alátámasztó felhasználási szerződések hiányában e szerzők esetében nem látta megállapíthatónak azt sem, helytállóak-e a feljelentő által a vizsgálati anyaghoz csatolt Excel táblázat „Kiadóhoz tartozik” vagy „Kiadó képviseli” megjelölései. Ezen szerzők neve mellett, a megjegyzés oszlopban az eljáró tanács utalt arra, hogy „jogosultkutatás szükséges”.
- b) Azon szerzők esetében, akikkel a feljelentő felhasználási szerződést kötött, az eljáró tanács – vélelmezve, hogy ezek a szerződések jelenleg is érvényesek és hatályosak; azok sem megváltoztatásra, sem megszüntetésre nem kerültek – a felhasználási szerződések alapján az alábbi megállapításokat teszi.
  - A feljelentő által a jogosultakkal kötött felhasználási szerződések a feljelentőnek csak kifejezett kikötés esetén biztosítanak kizárólagos jogot [Szt. 43. § (1) bek.] a szerződésben meghatározott felhasználási módra, illetve ezek is csak abban az esetben, ha a jogosult ezt megelőzően más felhasználási szerződést nem kötött [Szt. 43. § (2) *A kizárólagos felhasználási engedélyt tartalmazó szerződés megkötése előtt adott nem kizárólagos felhasználási engedély fennmarad, kivéve, ha a szerző és a felhasználásra nem kizárólagos jogot szerző felhasználó közötti szerződés eltérően rendelkezik.*] Az eljáró tanács abból a már leírtak mellett (ti. hogy a rendelkezésére bocsátott szerződések érvényesek és hatályosak) egyéb információ híján azt is vélelmezte, hogy e szerződések megkötését megelőzően a jogosult nem kötött a kizárólagosságot akadályozó vagy korlátozó egyéb szerződést – azzal, hogy az eljáró tanács jelzi: amennyiben ilyen korábbi megállapodásról a nyomozóhatóság tudomást szerez, az abban foglaltak befolyásolhatják az engedélyadásra jogosult személyét.

- Minden olyan esetben, amikor a felhasználási szerződés nem kizárólagos, a jogosultnak módjában áll más kiadóval is megállapodni az egyébként a feljelentővel kötött felhasználási szerződésben szereplő művek kiadásáról.
- A feljelentő által kötött felhasználási szerződések a kiadói gyakorlatnak megfelelően többségükben páréves időtartamra jöttek létre (az alábbi táblázatban jelölve). A csatolt felhasználási szerződések alapján tehát csak az állapítható meg, az adott időszakban a feljelentő milyen felhasználási jogokkal rendelkezett. Az eljáró tanács kiemeli, hogy a vizsgálatra megküldött felhasználási szerződések több szerződés esetében is a kiadványok kiadásának időpontját követően jöttek létre.
- A feljelentő által csatolt felhasználási szerződésekben a felhasználás korlátait (jogbirtoklási idő, kizárólagosság stb.) az eljáró tanács az eljárás tárgyát képező felhasználási módok – a többszörözés és terjesztés (Sztj. 18. és 23. §-ai) – vonatkozásában vizsgálta.
- A felhasználási szerződések egy része csupán kötetcímet tartalmaz: ezek esetében az egyes művek felhasználási jogára vonatkozóan további információra lenne szükség (ti. arra, hogy a szerződésben hivatkozott kötetekben pontosan milyen című művek találhatóak).
- Több szerződés rendelkezik a szerző műveihez tartozó vagyoni jogok összességének átruházásáról, erre azonban nincs jogi lehetőség: az Sztj. 9. § (3) bekezdésének főszabálya alapján – a törvényben foglalt kivételektől eltekintve – csak egyes felhasználási jogokra adható engedély.

Az eljáró tanács az ezen (b) kategóriába tartozó művek esetén a „jogtulajdonos” vagy a „megjegyzés” oszlopban hivatkozott a kiadó által csatolt szerződésre.

Szerző	Szerződés kizárólagos	Időtartam	Megjegyzés
B. I.	nem	2015 + 8 év	A kiadó a szerződésben felsorolt művek többszörözésére és terjesztésére vonatkozóan nem szerzett kizárólagos jogot, illetve nem kapott engedélyt a felhasználás továbbengedélyezésére. Erre való tekintettel e művek felhasználására a szerző jogutódjától kell engedélyt kérni. A szerződésben fel nem sorolt művekre a felhasználási szerződés nem terjed ki.
G. B. M.	igen	2014 + 20 év	A kiadó a szerződésben felsorolt művekre vonatkozóan kizárólagos jogot szerzett. A szerződésben fel nem sorolt művekre a felhasználási szerződés nem terjed ki.
K. I.	igen	2015-től teljes védelmi idő	A kiadó a szerződésben felsorolt művekre vonatkozóan kizárólagos jogot szerzett. A szerződésben fel nem sorolt művekre a felhasználási szerződés nem terjed ki.

Szerző	Szerződés kizárólagos	Időtartam	Megjegyzés
L. J.	igen	2013 + 5 év	A kiadó a szerződésben megjelölt összevont kötetre vonatkozóan kizárólagos jogot szerzett. A szerződésben meg nem jelölt kötetekben szereplő művekre a felhasználási szerződés nem terjed ki.
L. E.	igen	2013 + 6 év	A kiadó a szerződésben megjelölt kötetekre és művekre vonatkozóan a szerződésben megjelölt felhasználási módokon kizárólagos jogot szerzett. A szerződés 2.1.1. pontjában meg nem jelölt kötetekben szereplő művekre és 2.1.2. pontjában meg nem jelölt felhasználási módokra a felhasználási szerződés nem terjed ki.
N. N. Á.	igen	2011 + 8 év	A kiadó a szerződésben megjelölt kötetekre, valamint az azokban található versekre vonatkozóan kizárólagos jogot szerzett. A szerződésben meg nem jelölt kötetekben szereplő művekre a felhasználási szerződés nem terjed ki.
N. E.	igen	2014 + 8 év	A kiadó a szerződésben felsorolt művekre vonatkozóan kizárólagos jogot szerzett. A szerződésben fel nem sorolt művekre a felhasználási szerződés nem terjed ki.
Ny. P.	igen	2011 + 6 év	A kiadó a szerződésben felsorolt művek felhasználására vonatkozóan kizárólagos jogot szerzett. A szerződésben fel nem sorolt művekre a felhasználási szerződés nem terjed ki.
R. Gy.	igen	2013 + 8 év	A kiadó a szerződésben felsorolt művek felhasználására vonatkozóan kizárólagos jogot szerzett. A szerződésben fel nem sorolt művekre a felhasználási szerződés nem terjed ki.
Sz. L.	csak kötetként történő kiadásra, egyébként nem	2012 + 5 év	A kiadó a szerződésben megjelölt kötetekre vonatkozóan, kötetként történő megjelentetés esetén szerzett kizárólagos jogot. A szerződés 1.1. pontja szerint a versek külön-külön vagy más művekkel együtt, antológiában történő megjelentetésére a jogutódok egyedi engedélye alapján van lehetőség.
Sz. M.	igen	2014 + 8 év	A kiadó a szerződésben felsorolt művekre vonatkozóan kizárólagos jogot szerzett. A szerződésben fel nem sorolt művekre a felhasználási szerződés nem terjed ki.
Sz.	igen	2012 + 5 év	A kiadó a szerző valamennyi művének felhasználására kizárólagos jogot szerzett.
T. S. K. (6 szerződés)	igen	2016 + 8 év	A kiadó a szerződésben megjelölt kötetekben szereplő művekre vonatkozóan kizárólagos jogot szerzett, de 9 örökösből csak 6 szerződése áll rendelkezésre, tehát nem állapítható meg, a teljes jogosult kör megadta-e a felhasználáshoz szükséges engedélyt.

Szerző	Szerződés kizárólagos	Időtartam	Megjegyzés
V. K.	igen	2015 + 10 év	A kiadó a szerződésben felsorolt kötetekre vonatkozóan kizárólagos jogot szerzett. A szerződésben meg nem jelölt kötetekben szereplő művekre a felhasználási szerződés nem terjed ki.
Z. Z.	igen	2007-től teljes védelmi idő	A kiadó a szerződésben felsorolt művekre vonatkozóan kizárólagos jogot szerzett. A szerződésben fel nem sorolt művekre a felhasználási szerződés nem terjed ki.

1/C A szerzői jogi jogosultak elérhetőségei

Az eljáró tanács tájékoztatja a megkeresőt, hogy az egyes természetes személy szerzői jogi jogosultak elérhetőségéről nem rendelkezik információval, véleményét – tekintettel a Szerzői Jogi Szakértői Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI.3.) Kormányrendelet 8. § (1) bekezdésében foglaltakra – csak a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakíthatja ki, a tények megállapítására külön bizonyítást nem végezhet.

Erre figyelemmel az eljáró tanács a szerzői jogi jogosultak elérhetőségére vonatkozóan a rendelkezésre álló iratok alapján csupán azt állapíthatja meg, hogy azon jogosultak esetében, akikkel a feljelentő a jelen ügyhöz csatolt kizárólagos felhasználási szerződéseket kötötte, a feljelentő címe, míg egyéb esetekben a szerző vagy jogutódjának címe tekinthető a jogosult elérhetőségi adatának.

A kérdéshez kapcsolódóan továbbá tájékoztatja az eljáró tanács a megkeresőt, hogy az elhunyt szerzők jogutódainak adataira vonatkozóan az Artisjus rendelkezik az Szjt. 106. § (7) bekezdése szerinti nyilvántartással (l. <https://www.artisjus.hu/felhasznaloknak/szerzoi-jogutodok-adatai/tudnivalok-3/>), míg élő szerzők esetében az elérhetőségről ún. jogosultkutatással szerezhető információ.

Ad 2.

A felhasználás ellenértékeként a felhasználó által fizetendő jogdíjak mértéke minden esetben a jogosult és a felhasználó közötti megállapodás függvénye.

A magyar kiadói gyakorlat e tekintetben a jogdíjmértékek megállapítása során a nemzetközi gyakorlatot követi.

Nem gyűjteményes művek esetén a kiadói szerződések legalább fele úgy rendelkezik, hogy a jogtulajdonos minden egyes eladott példány után jogdíjat kap. E jogdíj terhére a kiadó a szerződés aláírásakor vissza nem térítendő előleget fizet. Adott időközönként a kiadó fogyasztóvédelmi jelentést küld a jogtulajdonosnak, majd, ha a fizetendő jogdíj összege túllépi az előleg összegét, a kiadó átutalja az előleget meghaladó jogdíjakat.

A jogdíj mértéke általában a nettó bolti ár 7%-a, és ez 3000 vagy 5000 eladott példányonként sávosan 1-2%-kal emelkedik akár 15%-ig. A jogdíjmérték szintje azonban változó lehet, kezdődhet 5%-ról is, és nagy sikerű művek (pl. egy Harry Potter) esetében már a kezdő jogdíjmérték is elérheti a 15%-ot. Az előleg mértéke nagy általánosságban az első kiadás példányszámából számolt teljes várható jogdíj 50%-a.

Gyűjteményes kiadásoknál, mint amilyenek a jelenlegi ügy kötetei is, a gyakorlat ennél sokkal összetettebb: tekintettel arra, hogy az éves vagy féléves elszámolás adminisztrációs költsége elvinné a jövedelmezőség nagy részét, a kiadók egy összegben szoktak megállapodni a jogtulajdonosokkal. Vagy kiszámítják előre a teljes kiadásra (a kiadni tervezett teljes példányszámra) az előbb írtak szerinti teljes jogdíjat, vagy személyre szabottan ajánlanak valamekkora (több ízben a szerző, illetve műve népszerűségére tekintettel az átlagosnál magasabb) összeget akár a szerződés teljes időszakára, akár kiadásonként.

A jogdíj mértékét a felhasznált művek ismertsége is nagymértékben befolyásolhatja, azonban általánosságban (a kiemelten népszerű művek kivételével) kijelenthető, hogy – amennyiben „kiadás” alatt a Magyarországon átlagosnak tekintett 2500 példányos kiadást értjük – az átlagos jogdíj versenként/prózai oldalanként és kiadásonként 5-15 000 forint. Ez az összes kiadványszámok növekedésével egyenesen növekedhet, tehát egy 25 000 példányos kiadás esetén az előző összegek tízszerese is lehet.

Összességében tehát gyűjteményes kiadások esetében a jogdíj mértéke általában

- versek esetén 5-15 000 forint / kiadvány / 2500 példányos kiadás,
- próza esetén 5-15 000 forint / oldal / kiadvány / 2500 példányos kiadás

összegben állapítható meg.

Az eljáró tanács kiemelten hangsúlyozza, hogy nem értendőek ide azok a kiemelkedően népszerű művek, amelyek felhasználásáért a jogtulajdonos a fenténél jóval magasabb jogdíjat kér, sőt, amelyek gyűjteményes műben történő felhasználását a jogtulajdonosok legtöbbször nem is engedélyezik!

Dr. Szivi Gabriella, a tanács elnöke
Dr. Gondol Daniella, a tanács előadó tagja
Érsek Nándor, a tanács szavazó tagja

Összeállította: Barsvári Tímea